Toplumsal Görev Ve Sorumluluklarımız
Gönderen Kadir Hatipoglu - Ocak 09 2015 06:56:20

Yüce Allâh insanı, bizzat kendi kudretiyle[2], en güzel bir şekilde yaratmış[3] ve kendi ruhundan üfleyip[4], halife olarak yeryüzüne göndermiş[5], gökte ve yerde ne varsa hepsini onun emrine amade kılmıştır[6]. Kendisine bunca nimet verilen insan elbette başıboş bırakılmayacaktır. Nitekim Kur’an’da, أ يحسب الانسان ان يترك سدى “İnsan kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder?” buyurulmaktadır (Kıyame 75/36). Dolayısıyla insan yapıp ettiklerinden sorumludur. Hatta görülen alemde, sorumluluk bilincine sahip tek yaratık insandır. Kur’an’da, انا عرضنا الامانة على السماوات والأرض والجبال فأبين أن يحملنها و أشفقن منها و حملها الانسان، انه كان ظلوما جهولا “Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. Çünkü o çok zalimdir, çok cahildir” buyurulmaktadır (Ahzâb 33/72). Sorumluluklarımızın en önemli boyutunu Allâh’a karşı olan sorumluluklarımız oluşturmaktadır. Çünkü yaratılış gayemiz, Kur’an-ı Kerim’de de belirtildiği gibi O’na kulluk etmektir. Yüce Allâh, وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون   “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım” buyurmuştur (Zariyât 51/56). Allâh’a karşı sorumluluklarımızın yanında, kendimize ve diğer varlıklara karşı da sorumluluklarımız bulunmaktadır. Kur’an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde, insanın bu sorumluluklarına çeşitli vesilelerle işaret edilmektedir. Ashaptan Selmân, bir gün Hz. Peygamber’in kendisiyle kardeş yaptığı Ebu’d-Derdâ’yı ziyarete gider. Ancak, Ebu’d-Derdâ evde yoktur ve eşi de perişan bir vaziyettedir. Selmân bu halinin sebebini sorar. O da, “kardeşinin dünyalığa bir ihtiyacı yok ki!” diye cevap verir. Bu esnada Ebu’d-Derdâ gelerek yemek hazırlar ve “ben orucum, sen buyur” diye Selman’ı sofraya davet eder. Selmân, “sen yemedikçe ben de yemeyeceğim” diye cevap verince, Ebu’d-Derdâ da sofraya gelir. Gece olunca Ebu’d-Derdâ namaz kılmak için kalkmak ister. Selmân, “uyu” der. Biraz sonra tekrar kalkmak ister, Selman tekrar “uyu” der. Gecenin sonu yaklaştığında Selman “hadi artık kalk” der ve birlikte namaz kılarlar. Daha sonra Selmân,   إن لربك عليك حقا ولنفسك عليك

حقا ولأهلك عليك حقا فأعط كل ذي حق حقه “ Rabbinin senin üzerinde hakkı vardır, kendi nefsinin üzerinde hakkı vardır, ailenin üzerinde hakkı vardır. Her hak sahibine hakkını ver” der. Ebu’d-Derdâ Hz. Peygamber’e giderek başlarından geçeni anlatır. Sevgili Peygamberimiz de, “Selmân doğru söylemiş” buyurur[7]. Peygamber Efendimiz, insanın sorumluluklarına işaret ettikleri bir hadislerinde; الإيمان بضع وسبعون أو بضع وستون شعبة فأفضلها قول لا إله إلا الله وأدناها إماطة الأذى عن الطريق والحياء شعبة من الإيمان “İmân altmış veya yetmiş küsur şubedir; en faziletlisi ‘lâ ilâhe illallah’ (Allâh’tan başka tanrı yoktur) demek, en aşağısı da yoldan eziyet veren şeyi kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir şubedir” buyurmuştur[8]. Bütün bunlar göstermektedir ki, insanın, başta Allâh olmak üzere, kendisine, ailesine, komşularına ve topluma karşı sorumlulukları vardır. Genel olarak topluma karşı vazife ve sorumluluklarımızı maddeler halinde şöyle ele alabiliriz: Birbirimizi sevmek, saymak ve diğerlerinin haklarına saygı göstermek: Topluma karşı sorumluluklarımızın başında, birbirimizi sevmek ve karşılıklı haklarımıza saygı göstermek gelmektedir. Sevgili Peygamberimiz, birbirimizi sevmeyi imanın gereği olarak kabul etmiş ve şöyle buyurmuştur: لا تدخلون الجنة حتى تؤمنوا ولا تؤمنوا حتى تحابوا أولا أدلكم على شيء إذا فعلتموه تحاببتم أفشوا السلام بينكم “İmân etmedikçe Cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de kamil bir imana sahip olamazsınız. Yaptığınız zaman birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi?.. Aranızda selamı yayınız[9]. Başka bir hadisinde de bu sevginin ölçüsünü şöyle açıklamıştır: ترى المؤمنين في تراحمهم وتوادهم وتعاطفهم كمثل الجسد إذا اشتكى عضوا تداعى له سائر جسده

بالسهر
والحمى "Müminler birbirlerini sevmede, birbirlerine acımada ve merhamette, bir vücut gibidir. Bir organ rahatsız olduğunda, diğer organlar da onunla birlikte ateşlenir, uykusuz kalırlar.” [10] Sevginin göstergelerinden biri de, sevdiğimizin hakkına saygı duymak, ona zarar verecek söz ve davranışlardan uzak durmaktır. Sevgili Peygamberimiz, لا يدخل
الجنّة من لا
يأمن جاره
بوائقَه" “Komşusu, zararlarından emin olmayan kimse cennete giremez” buyurmuştur.[11] İslâm dini, fert ve toplum haklarına yönelik bütün tecavüz çeşitlerini yasaklamıştır. Bu çerçeveden olarak, kişisel çıkarlar uğruna toplum menfaatlerini çiğnemek, başarılamayacak işlere talip olmak, görevi kötüye kullanmak, rüşvet ve faiz almak, karaborsacılık yapmak, kamu veya şahıs menkul ve gayri menkullerini zimmete geçirmek, alışveriş ve ticarette hile yapmak, aldatmak, sövmek, dövmek, kalp kırmak, gıybet etmek, iftira atmak, kişilerin şahsiyetlerine ve namuslarına dil uzatmak, yalan söylemek, haksız yere baskıda bulunmak, toplum zarar veren sonuçlar veren çirkin ve yüz kızartıcı işleri yaparak kötü örnek olmak haram kılınmıştır. Bütün bunlar kul ve kamu haklarına tecavüzdür. Âhirette bunun hesabını vermek ise çok zordur.
لتؤدن الحقوق
إلى أهلها يوم
القيامة حتى
يقاد للشاة
الجلحاء من
الشاة
القرناء “Kıyamet günü bütün hak sahiplerine hakları iade edilecektir. Hatta boynuzlu koyun boynuzsuz olandan hakkını alacaktır” [12]. anlamındaki hadis bunun delilidir. Bir defasında Sevgili Peygamberimiz, kul hakkının önemine dikkat çekmek amacıyla ashabına “Müflis kimdir?” diye sorar. Ashap, malı mülkü olmayan şeklinde cevap verince,   ان المفلس
من أمتي من
يأتي يوم
القيامة
بصلاة و صيام و
زكاة ويأتي قد
شتم هذا و قذف
هذا وأكل مال
هذا وسفك دم
هذا و ضرب هذا
فيعطى هذا من
حسناته و هذا
من حسناته فان
فنيت حسناته
قبل أن يقضى ما
عليه أخذ من
خطاياهم

فطرحت عليه في النار “Ümmetimin gerçek müflisleri şunlardır: kıyamet günü mahşer yerine namaz, oruç, zekat gibi ibadetlerinin sevabıyla gelir, fakat, dünyada şuna sövmüş, buna iftira atmış, diğerinin malını yemiş, başkasının kanını akıtmış, dövmüştür. Onun sevabından o zulmettiği kimselere verilir, borcu ödenmeden sevapları tükenir. Bu defa zulmettiklerinin günahlarından alınarak onun boynuna yüklenir ve Cehennem'e atılır” buyurur[13]. Bu sebeple Allâh’a ve âhiret gününe inanan, kimsenin hakkına tecavüz etmez; eliyle, diliyle ve davranışlarıyla kimseyi rahatsız etmez, kimseye zarar vermez. Çünkü Müslüman uyumlu, uyum sağlanılan ve kendisinden kötülük beklenilmeyen insandır[14]. Nitekim bir gün Hz. Peygamber oturan bir grup sahabinin yanında durarak, “Size en iyiniz ve en kötünüzü bildireyim mi?” diye sorar. Orada oturanlar susar cevap vermezler. Hz. Peygamber üç defa tekrar edince içlerinden biri, “evet ey Allâh’ın elçisi, bize en iyimizi ve en kötümüzü haber ver” der. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, خيركم من يرجى خيره ويؤمن شره وشركم من لا يرجى خيره ولا يؤمن شره “Sizin en iyiniz kendisinden iyilik beklenen ve kötülüğünden emin olunandır. Sizin en kötünüz de, kendisinden iyilik beklenmeyen, kötülüğünden de emin olunmayanınızdır” buyururlar.[15] Müslüman kendisine kötü davranıldığında dahi, din kardeşine güzellikle yaklaşır. Atalarımız, iyiliğe karşı iyilik her kişinin, kötülüğe karşı iyilik er kişinin harcıdır demiştir. Zira güzel ahlak; mahrum edene vermek, ilgiyi kesene alaka göstermek, zulmedeni affetmektir. Kur’an-ı Kerim’de, ولا تستوى الحسنة ولا السيئة، ادفع بالتى هي أحسن فاذا الذى بينك وبينه عداوة كأنه ولى حميد “İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost oluvermiştir” buyurulmaktadır (Fussilet 41/34). İyilikte yardımlaşmak: Toplumsal görevlerimizden biri de iyilikte yardımlaşmak, muhtaçlara yardım elini uzatmaktır. Yüce Allâh Kur’an’da; ... وتعاونوا على البر و التقوى، ولا تعاونوا على الاثم والعدوان “İyilik ve takvâ üzere yardımlaşın; günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın”

buyurmaktadır (Maide 5/2). Sevgili Peygamberimiz de, Müslümanların yardımlaşmaları, birbirlerini desteklemeleri konusunda onları, tuğlaları birbirine kenetlenmiş, ayakta durması için bir kısmı diğerini destekleyen binaya benzetmiştir[16]. Bir hadisinde de, bunun Müslüman’ın bir sorumluluğu olduğuna işaret etmektedir: من نفس عن مؤمن كربة من كرب الدنيا نفس الله عنه كربة من كرب يوم القيامة ومن يسر علي معسر يسر الله عليه في الدنيا و الآخرة ومن ستر مسلما ستره الله في الدنيا و الآخرة والله في عون العبد ما كان العبد في عون أخيه ... “Bir müminin dünya sıkıntılarından bir sıkıntısını giderenin, Allâh kıyamet günündeki sıkıntılarından bir sıkıntısını giderir; darlıkta olana kolaylık gösterene, dünyada ve âhirette kolaylık sağlar; bir Müslüman’ın ayıbını örtenin, dünyada ve âhirette kusurlarını örter; kul kardeşinin yardımında olduğu sürece, Allâh da ona yardım eder…”.[17] وابتغ فيما آتاك الله الدار الآخرة ولا تنس نصيبك من الدنيا وأحسن كما أحسن الله إليك ولا تبغ الفساد في الأرض إن الله لا يحب المفسدين “Allâh’ın sana verdiği şeylerde âhiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allâh’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allâh bozguncuları sevmez” (Kasas 28/77-78) anlamındaki âyet insanlara iyilik yapılmasını öngörmektedir. Dolayısıyla Allâh’ın rahmetini, yardımını ve rızasını isteyen kişinin, mutlaka ihtiyaç sahiplerine yardım elini uzatması gerekir. Zaten bu aynı zamanda dini bir ödev, toplumsal bir sorumluluktur. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de zenginin malında fakirin hakkının bulunduğu bildirilmektedir: وفى اموالهم حق للسائل

والمحروم "(Zenginlerin) mallarında (yardım) isteyen ve (iffetinden dolayı) mahrum olanlar için bir hak vardır" (Zâriyât 51/19). Başka bir ayette de şöyle buyurulmaktadır:
وأنفقوا من ما رزقناكم من قبل أن يأتي أحدكم الموت فيقول رب لولا أخرتني إلى أجل قريب فأصدق وأكن من الصالحين “Herhangi birinize ölüm gelip de, ‘Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!’ demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allâh yolunda harcayın” (Münâfikûn 63/10). Bunlar göstermektedir ki, ihtiyacını giderecek miktarın fakire ödenmesi, zenginlerin üzerine farzdır. Eğer fakirler aç veya susuz kalacak olurlarsa, Allah, zenginleri bundan sorumlu tutacaktır. Hz. Peygamber üç defa yemin ederek, “gerçekten iman etmiş olmaz” der. Ashap, “kim ey Allah'ın Elçisi!?” diye sorunca,   من بات شبعانا وجاره الى جانبه جائع وهو يعلم   "Komşusunun yanı başında aç olduğunu bildiği halde kendisi tok olarak geceleyen kişi” diye cevap verir[18]. Fakir ve muhtaçlara yardım elini uzatmak bir ödev olduğu için, ne yardımı alan için bir utanma ne de yardımda bulunan için bir övünme ve başa kakma vardır. Yüce Allâh, الذين ينفقون أموالهم في سبيل الله ثم لا يتبعون ما أنفقوامنا ولا أذا لهم أجرهم عند ربهم ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون “Mallarını Allâh yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rab’leri katında mükafatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de” buyurmaktadır (Bakara 2/262). Daha sonra da başa kakmanın yapılan hayrın boşa gitmesine sebep olacağını haber vermekte, güzel bir söz ve bağışlamanın, peşinden gönül kıran bir sadakadan daha hayırlı olduğunu bildirmektedir[19]. Diğer taraftan bu yardımın, kişinin kendinin beğenmediği veya eskiyip atılacak hale gelen eşyaları olmaması; kendisinin beğendiği, hoşlandığı şeylerden olması gerekir. Nitekim Kur’an’da; يا أيها الذين آمنوا أنفقوا من طيبات ما

كسبتم ومما أخرجنا لكم من الارض ولا تيمموا الخبيث منه تنفقون ولستم بآخذيه الا أن تغمضوا فيه واعلموا أن الله غني حميد “Ey İman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allâh yolunda harcayın. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki, Allâh zengindir, övülmeye layık olandır” (Bakara, 2/267). لن تنالوا البرحتي تنفقوا مما تحبون... “Sevdiğiniz şeylerden Allâh yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz” buyurulmaktadır (Al-i İmran 3/92). Müslümanların birbirlerine karşı sorumlu oldukları yardımlaşmanın bir şekli de ödünç vermektir. Dinimizde borç vermek, Allâh rızasına erdirecek bir amel olarak kabul edilmiştir. Zira bu, insanların karşılıksız olarak ihtiyacını karşılar, maddî bunalımları giderir. Bunun için Hz. Peygamber borç vermenin sadakadan daha güzel, daha faziletli olduğunu bildirmiştir[20]. Allâh rızası için borç vermek Kur’an-ı Kerim’de, Allâh’a borç vermek gibi kabul edilmiş ve karşılığının kat kat ödeneceği haber verilmiştir.[21] Borcunu ödeyemeyene alacağı bağışlamak çok faziletli bir davranış olduğu gibi, sadece süre tanıyıp kolaylık göstermek bile çok sevaplı bir ameldir. Nitekim Yüce Allâh, وإن كان ذو عسرة فنظرة إلي ميسرة وأن تصدقوا خير لكم إن كنتم تعلمون “Eğer borçlu darlık içindeyse ona eli genişleyinceye kadar mühlet verin. Eğer bilirseniz, sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır” buyurmaktadır (Bakara 2/280). Borçlu olan kişi de, borcunu ödemek için gayret etmeli, imkanı olduğunda da geciktirmeden ödemelidir. Hz. Peygamber, ... فإن خيركم أحسنكم قضاء “… Sizin en hayırlınız, borcunu en güzel şekilde ödeyeninizdir.” buyurmuştur[22]. Gücü yettiği halde borcunu ödememek ise hadislerde zulüm olarak kabul edilmiştir[23]. Yardımlaşma sadece maddî alanda ve ihtiyacın karşılanması yönünde olmaz. Kişinin kötülük yapmasına engel olmak da ona yardım etmektir. Peygamber Efendimiz; انصر أخاك ظالما أو مظلوما “Zalim de mazlum da olsa kardeşine yardım et.” buyurur. Bunun üzerine, “yâ Rasulallah, mazlumsa

yardım etmeyi anlıyorum fakat, zalimse nasıl yardım ederim?" diye sorulur. Sevgili Peygamberimiz, تأخذ فوق يديه “Onu zulümden alıkoyarsan, bu da ona yardımdır” buyurur.[24] Hz. Peygamber insanların toplumsal sorumluluklarına işaret etmek üzere bir gemiyi paylaşan ve bir kısmı üstte, bir kısmı altta bulunan insanları örnek vermiştir. Altta bulunanlar, su ihtiyaçlarını karşılamak için gemiyi delmek istediklerinde üsttekiler buna mani olmazlarsa gemi batar ve hepsi birden boğulurlar; eğer mani olurlarsa hepsi de kurtulur demiştir[25]. Bir defasında Allâh’ın Rasûlü إذا ظهرت المعاصي في أمتي عمهم الله عز وجل بعذاب من عنده “Ümmetimin arasında isyan ve günahlar çoğaldığında, Allâh Teâlâ kendi katından onların hepsini kapsayacak bir azap gönderir” buyurur. Ümmü Seleme, “Yâ Rasulallah, “o zaman insanların içinde hiç iyileri olmayacak mı?” diye sorunca Hz. Peygamber “evet, olacak” diye cevap verir. Ümmü Seleme, onlara ne olacağını sorunca da; يصيبهم ما أصاب الناس ثم يصيرون إلى مغفرة من الله ورضوان “diğerlerine isabet eden azap onlara da isabet edecek, fakat sonra Allâh’ın bağış ve rızasına ulaşacaklardır.” buyurur [26]. İktisatlı olmak Allâh’ın kullarına bahşetmiş olduğu bir nimet ve imkan, ihtiyaca göre en uygun bir şekilde kullanılmalı, dinî ve ahlakî ölçülere göre gereken yerlere, gerektiği kadar harcanmalıdır. Bunların toplumun zararına kullanılması; harcamada lüks ve israfa kaçılması yasaklanmıştır. İsraf, şahsi ve ailevi harcamalarda ileri gitmek, nefsin kötü arzularını tatmin için harcama yapmak, insanî ve dinî bir amaç taşımaksızın eldeki imkanları, ihtiyacın dışında saçıp savurmaktır. Bunun için israf ve lüks, toplum ekonomisini zaafa uğratır, kalkınmayı engeller ve kötü örnek teşkil ettiği için toplumda huzursuzluklara neden olur. Diğer taraftan lüks ve israf, bencillik ve hasedi doğurur. Bu da, toplum barışını bozar, çekişmeye, dağılmaya yol açar. Kur’an’da muhtaçlara yardım etmek tavsiye edilirken, israf Şeytan’ın işi olarak nitelenmiş ve وآت ذا القربى حقه والمسكين و ابن السبيل ولا تبذر تبذيرا. ان المبذرين كانوا اخوان الشياطين، وكان الشيطان لربه كفورا “Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver, fakat saçıp savunma. Çünkü saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankörlük etmiştir” buyurulmuştur (İsrâ 17/26-27).

Bütün işlerinde ve davranışlarında orta yolu tutmak Müslüman’ın özelliklerindendir. Kur’an’da,   والذين اذا أنفقوا لم يسرفوا ولم يقتروا وكان بين ذالك قواما   “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, ikisi arasında dengeli bir harcamadır” buyurulmaktadır (Furkan 25/67). Hz. Peygamber de, ما أحسن القصد في الغنى! ما أحسن القصد في الفقر! أحسن القصد في العبادة “Zenginlikte orta yolu tutmak ne güzeldir; fakirlikte orta yolu tutmak ne güzeldir” buyurmuştur[27]. Dinen haram kılınan ve lüks sayılan şeylerin tüketimi israf olduğu gibi, helal olan yiyecek ve içeceklerin gereğinden fazla tüketilmesi de haramdır. Nitekim Kur’an’da, يا بني آدم خذوا زينتكم عند كل مسجد وكلوا واشربوا ولا تسرفوا، انه لا يحب المسرفين “Ey Âdemoğulları! Her mescitte ziynetlerinizi takının (güzel ve temiz giyinin). Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü o, israf edenleri sevmez” buyurulmaktadır (Araf 7/31). Hz. Peygamber de; كلوا واشربوا وتصدّقوا والبسوا، مالم يخالطه إسراف أو مخيلةٌ “İsraf etmeksizin, kibre kapılmaksızın yiyiniz, giyiniz ve fakirlere yardım ediniz” buyurmuştur[28]. Çalışmak, üretmek: Çalışmak, üretmek ve kazanmak bireysel bir hak olduğu gibi, aynı zamanda kendimize, ailemize ve topluma karşı bir vazifedir. Kendimizin ve bakmakla yükümlü olduğumuz aile fertlerinin ihtiyaçlarını karşılamak, yakınlarımıza ve topluma yük olmamak için çalışmak, dinî ve sosyal görevlerimiz arasındadır. Hz. Peygamber, dağdan odun toplayıp satmanın, başkalarına el açmaktan daha iyi olduğunu söylemiştir[29]. Başka bir hadislerinde de,   قال ما أكل أحد طعاما قط خيرا من أن يأكل من عمل يده …   “Hiç kimse, çalışıp kazandığından daha hayırlı bir yemek yememiştir…”

buyurmuştur[30]. İnsanın, kazanması ve başarması için çalışması gerektiğine Kur’an’da işaret edilmektedir للانسان الا ما سعى وأن ليس   "İnsan için ancak çalışıp kazandığı vardır" (Necm 53/39). Kendimiz ve ailemizin geçimi için çalışmak, bir vazife ve Allâh’ın rızasını celbeden bir ibadet olduğu gibi, kabiliyetlerimizi toplumun gelişmesine ve refahına yararlı kılmak da toplumsal bir görevdir. Zira ülkelerin gelişmesi ve mamur bir hale gelmesi, o ülke halkının çalışıp kazanmasına bağlıdır. Bir toplumda refah ve bolluğun yaygınlaşması, kişileri cömert, tok gözlü ve güvenilir yapar, fakirler de bu refahtan pay alırlar. Yokluktan kaynaklanan kıskançlık ve düşmanlıkları da böylece ortadan kalkar. Bunun için Müslüman’ın vaktini boş geçirmemesi, çalışıp kazanması istenmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, Müslümanların işlerini bırakıp Cuma namazına gitmeleri emredildikten sonra, فاذا قضيت الصلاة فانتشروا في الارض وابتغوا من فضل الله واذكروا الله كثيرا لعلكم تفلحون “Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allâh’ın lütfundan nasibinizi arayın. Allâh’ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz” buyurulmaktadır (Cumua 62/10). Hz. Peygamber de, toplumun kalkınması için dayanışmayı, şirketleşmeyi tavsiye etmiş ve Allah’ın ortaklara yardım edeceğini belirterek, Yüce Allâh’ın, إنّ الله تعالى يقول: أنا ثالث الشريكين، ما لم يخن أحدهما صاحبه، فإِذا خانه خرجت من بينهما" “Birbirlerini aldatmadıkça ben iki ortağın üçüncüsüyüm. Fakat biri diğerine hıyanet edince ben aralarından çekilirim” buyurduğunu haber vermiştir.[31] Toplumun gelişmesi ve refahı için çalışmak bir görev olmakla birlikte, devlet sektörü, özel sektör veya diğer kuruluşlarda, başarılı olamayacağımız görevlere talip olmamak ve üzerimize aldığımız vazifeyi zamanında ve olması gereken şekilde yapmak da dinî ve sosyal sorumluluklarımız arasındadır. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de, ان الله يأمركم أن تؤدوا الامات الى أهلها   “Allâh, emanetleri (yani idarî ve sosyal görevleri) mutlaka ehline vermenizi emreder…" (Nisa 4/58). واحسنوا ان

الله يخب
المخسنين “İşlerinizi en güzel bir şekilde yapın. Çünkü Allâh, işlerini güzel bir şekilde yapanları sever” buyurulmaktadır (Bakara 2/195). Kamu mallarını korumak, haksız yollarla bunları elde etmemek: Toplumsal görevlerimizden bir diğeri de, kamu mallarını korumak, haksız yollarla bunları elde etmeye çalışmamaktır. Kamu hakları ve kişinin topluma karşı vazifeleri, öneminden dolayı, ibadetler gibi, Allâh hakkı olarak kabul edilmiştir. Bu haklar, af, sulh gibi bir yolla ıskat edilemez, kaldırılamaz veya değiştirilemez. Toplumda bütün fertlerin, bu hakları koruma, kollama hak ve sorumluluğu vardır. Yüce Allâh, fert olsun, toplum olsun başkasının malını yemeyi yasaklamıştır.
Kur’an’da, ولا
تأكلوا
اموالكم
بينكم
بالباطل
وتدلوا بها
الي الحكام
لتأكلوا
فريقا من
أموال الناس
بالاثم وأنتم
تعلمون “Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını, bile bile, günaha girerek yemek için onları hakimlere (ve sorumlulara) yetki sahiplerine rüşvet olarak vermeyin” buyurulmaktadır (Bakara 2/188). Peygamberimiz (a.s.) ise على
اليد ما أخذ ت
حتى تؤدي “Aldığı şeyi geri verinceye kadar kişinin üzerinde bir borçtur.” buyurmaktadır[32]. Yani, onu koruyup sahibine iade etmesi gerekir. Aksi halde dünyevî ve uhrevî sorumluluk vardır. Kamu malları, belirli kişilere değil bütün cemiyete ait olduğundan, bunlara tecavüz edildiğinde, manevi sorumluluğundan kurtulmak oldukça güçtür. Nitekim Hz. Peygamber, Hayber savaşında alınan ve henüz taksim edilmemiş olan kamuya ait ganimetlerden değersiz bir takım eşyayı alan, daha sonra da düşman tarafından öldürülen sahabînin, büyük bir günah işlediğini, dolayısıyla şehit olmadığını belirtmiş ve kendisi cenaze namazını kıldırmaktan kaçınmıştır[33]. Kamu mallarına tecavüz sadece devlet mallarını talan etmek, zimmete geçirmekle değil, hazineye, belediyeye, vakıflara ve çeşitli kamu kuruluşlarına ait menkul ve gayri menkulleri şahsi menfaatler doğrultusunda kullanmak; bunları, özellikle vapur, tren, otobüs gibi çok aşınan araçları öz malımız gibi ihtimamla kullanmamak; trafik kurallarını ihlal ederek akaryakıt ve işgücü israfına sebep olmak; Devlet sektöründe başarılı olamayacağımız görevlere talip olmak, üzerimize aldığımız vazifeyi zamanında ve olması gereken şekilde yapmamak da kamu mallarına tecavüzdür. Sonuç Sonuç olarak, sorumluluk bilinciyle yaratılan insanın, başta Allâh olmak üzere, kendisine, ailesine, komşularına ve topluma karşı sorumlulukları vardır. Topluma karşı sorumlulukların başında, Müslümanların birbirini sevmesi ve birbirlerinin haklarına saygı göstermesi gelmektedir. İslâmî terbiye ile yetişmiş insan, seven ve sevilen, merhamet eden, herkesle hoş geçinen ve kendisiyle hoş geçinilen; kendisiyle, ailesiyle, içinde yaşadığı toplumla, milletiyle ve

bütün insanlıkla barışık olandır. Böyle bir Müslüman, maddi ve manevi alanda iyilikte yardımlaşır, muhtaçlara yardım elini uzatır. Kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerinin ihtiyaçlarını karşılamak, yakınlarına ve topluma yük olmamak için çalışır; harcarken ne israf eder, ne de cimrilik yapar. Dinî sorumluluğa sahip olan kişi, Allâh hakkı olarak kabul edilen kamu mallarını korur, haksız yollarla bunları elde etmeye çalışmaz.

[1] Bu bölüm, Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Dr. İbrahim PAÇACI tarafından kaleme alınmıştır. [2] Sad 38/75. [3] Tîn 95/4. [4] Hicr, 15/29; Sâd, 38/72. [5] Bakara, 2/30; Fatır, 35/39. [6] Lokman, 31/20; Casiye, 45/13. [7] Buhârî, Savm, 51, II,243. [8] Müslim, İman, 12. I, 63. [9] Müslim, İman, 22. I,74. [10] Buhârî, Edeb, 27, VII, 77,78. [11] Müslim, İman, 18. I,68. [12] Müslim, Birr, 15,60, III, 1997. [13] Müslim, Birr ve Sıla, 15, 59, III, 1997. [14] Ahmed, Bakî Müsnedi’l-Müksirîn, No: 8831, II, 400, V,235. [15] Tirmizi, Fiten, 76. IV, 528. [16] Müslim, Bir ve Sıla, 17. III, 1999. [17] Müslim, Zikr ve Dua, 11. III, 2074. [18] Haysemî, Mecma’u’z-Zevâid, Bir ve Sıla, XIV, 4, No:13554. [19] Bakara 2/263-264. [20] İbn Mâce, Sadakât, 19. II, 812. [21] Bakara 2/245. [22] Buhâri, İstikrâz, 4, 6, 7,13, III, 83-85; Müslim, Musâkât, 22. II, 1224. [23] Buhâri, İstikrâz 12, III, 85; Müslim, Müsâkât, 7. II, 1197. [24] Buhari, Mezalim 4, III, 98, İkrah 7, VIII, 59; Tirmizi, Fiten, 68. IV, 523. [25] Buhârî, Şirket, 6, III, 111. [26] Ahmed, VI, 304. [27] Haysemî, Mecma’u’z-Zevâid, Zühd, 36/1. [28] İbn Mâce, Libas, 23. II, 1192. [29] Buharî, Zekat, 50, II, 129. [30] Buhârî, Buyû, 15, III, 9. [31] Ebu Davud, Buyû', 27. III, 677. [32] Ebû Dâvûd, Buyû, 90. III, 822. [33] Bk. Müslim, İman, 48. I, 107-108.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler